

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I

Samarqand iqtisodiyot va servis insituti

buxgalteriya hisobi kafedrasasi asistenti

Sattorov Tohir

Samarqand iqtisodiyot va servis insituti talabasi

Abduraimov Dilshodbek

Annotatsiya: Qo'shilgan qiymat solig'i, iqtisodiyotning muhim elementlaridan biri bo'lib, davlatning moliyaviy resurslarini to'plashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu soliq turli xil tovarlar va xizmatlar ustidan olinadi va ularning narxiga qo'shiladi. Qo'shilgan qiymat solig'i tizimi, asosan, iqtisodiy faoliyatning har bir bosqichida qo'shilgan qiymatga asoslanadi. Bu soliq, ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishda, shuningdek, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: qo'shilgan qiymat solig'i, narx, iste'molchilar, xom ashyo, mahsulot, davlat byudjeti, ishlab chiqaruvchi, soliq

Qo'shilgan qiymat solig'ining asosiy maqsadi, davlat byudjetini to'ldirishdir. Bu soliq turini joriy etish orqali davlat iqtisodiy faoliyatni nazorat qilish va tartibga solish imkoniyatiga ega bo'ladi. Qo'shilgan qiymat solig'i, iste'molchilar tomonidan to'lanadigan narxga kiritilganligi sababli, iste'molchilar uchun ko'proq shaffoflikni ta'minlaydi. Bu esa, iste'molchilarni to'lovlarni amalga oshirishda yanada ehtiyotkor bo'lishga undaydi. Qo'shilgan qiymat solig'ining o'ziga xos xususiyatlaridan biri, uning ko'p bosqichli bo'lishidir. Bu soliq, ishlab chiqarish jarayonining har bir bosqichida olinadi va har bir bosqichda yaratilgan qo'shimcha qiymatga asoslanadi. Masalan, xom

ashyo ishlab chiqaruvchi kompaniya, o'z mahsulotini boshqa ishlab chiqaruvchilarga sotganda, qo'shilgan qiymat solig'ini to'laydi. Keyinchalik, ushbu mahsulotni o'z ichiga olgan yangi mahsulot ishlab chiqaruvchi kompaniya ham qo'shilgan qiymat solig'ini to'laydi. Bu jarayon davomida har bir bosqichda qo'shimcha qiymat yaratiladi va soliq shu qiymatga asoslanib olinadi. Qo'shilgan qiymat solig'ining iqtisodiy ta'siri juda katta. Bu soliq, iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi narxlarni belgilashda muhim rol o'ynaydi. Iste'molchilar uchun narxlar oshishi, ularning xarid qilish qobiliyatiga ta'sir qiladi. Buning natijasida, iste'molchilar o'z xaridlarini kamaytirishi yoki o'z xaridlarida boshqa mahsulotlarga o'tishi mumkin. Bu holat, ishlab chiqaruvchilar uchun talabning pasayishiga olib kelishi mumkin, bu esa ishlab chiqarish jarayonini kamaytirishi yoki ishlab chiqaruvchilarni yangi strategiyalarni qabul qilishga undashi mumkin.[1]

Qo'shilgan qiymat solig'i, davlatning iqtisodiy siyosatida ham muhim ahamiyatga ega. Davlat, bu soliq orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy adolatni ta'minlashga harakat qiladi. Qo'shilgan qiymat solig'i, davlat byudjetini to'ldirishda muhim manba bo'lib, davlatning ijtimoiy dasturlarini moliyalashtirishda foydalaniladi. Bu esa, davlatning iqtisodiy rivojlanishiga, ijtimoiy barqarorlikka va umuman jamiyatning farovonligiga yordam beradi. Qo'shilgan qiymat solig'ining joriy etilishi, iqtisodiy o'sish va rivojlanish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Bu soliq, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Biroq, qo'shilgan qiymat solig'ining yuqori darajasi, iste'molchilar uchun narxlarni oshirishi va iqtisodiy faoliyatni pasaytirishi mumkin. Shuning uchun, davlatlar qo'shilgan qiymat solig'ini belgilashda ehtiyotkorlik bilan yondashishlari zarur.[2]

Qo'shilgan qiymat solig'i, xalqaro savdo va iqtisodiy integratsiya jarayonida ham muhim rol o'ynaydi. Turli davlatlar o'rtasida savdo munosabatlari o'rnatilganda, qo'shilgan qiymat solig'i tizimlari bir-biriga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Davlatlar

o'rtasida soliq siyosatidagi farqlar, savdo operatsiyalarini murakkablashtirishi va iqtisodiy munosabatlarni cheklashi mumkin. Shuning uchun, xalqaro miqyosda qo'shilgan qiymat solig'ini tartibga solish va muvofiqlashtirish zarur.[3]

Qo'shilgan qiymat solig'i, iqtisodiyotning turli sohalariga ta'sir ko'rsatadi. Masalan, xizmatlar sohasida qo'shilgan qiymat solig'i, xizmatlarning narxiga kiritilishi orqali iste'molchilar uchun xarajatlarni oshirishi mumkin. Buning natijasida, xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalar o'z xizmatlarini taklif qilishda yangi strategiyalarni qabul qilishlari zarur bo'lishi mumkin. Shuningdek, ishlab chiqarish sohasida ham, qo'shilgan qiymat solig'i narxlarni belgilashda muhim rol o'ynaydi va ishlab chiqaruvchilarni raqobatbardosh bo'lishga undaydi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, qo'shilgan qiymat solig'i iqtisodiyotning muhim elementlaridan biri bo'lib, davlatning moliyaviy resurslarini to'plashda, iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirishda va ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu soliq turli xil tovarlar va xizmatlar ustidan olinadi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Qo'shilgan qiymat solig'i tizimi, iqtisodiy faoliyatning har bir bosqichida qo'shilgan qiymatga asoslanadi va bu jarayon, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurazzakov, A. (2020). "Iqtisodiy nazariyalar va soliq tizimi". Tashkent: Iqtisodiyot va statistika universiteti nashriyoti.
2. Karimov, Sh. (2019). "Soliq siyosati: nazariya va amaliyot". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi.
3. Yuldashev, A. (2021). "Qo'shilgan qiymat solig'i: asosiy tushunchalar va amaliyot". Tashkent: O'zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorlik universiteti.

4. Murodov, D. (2022). "Soliq tizimlari va ularning iqtisodiyotga ta'siri". Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar markazi.
5. Rasulov, B. (2018). "Xalqaro soliq standartlari va O'zbekiston". Tashkent: O'zbekiston xalqaro iqtisodiy universiteti.
6. Axmedov, A. (2023). "Iqtisodiy o'sish va soliq siyosati". Tashkent: O'zbekiston moliya instituti.
7. Asqarov, F. (2021). "Soliq va byudjet tizimi: nazariy va amaliy jihatlar". Tashkent: Iqtisodiy va ijtimoiy tadqiqotlar markazi.